

Denizlerimiz Zehirli Güzelleri İskorpitler

Zehirli canlılar hem karada hem de denizde yaşayan ancak sayıları fazla olmayan türlerdir. Vücutlarında bulunan zehir ile yaşam savaşında kendilerine avantaj sağlamaya çalışırlar. Genel olarak zehirli canlıların hiçbir şekilde insanı doğrudan hedef alarak sokmayacağı kabul edilir. Zehirlenmeler canlının kendini korumak amacıyla hareket etmesi ya da yanlışlıkla temas sonucu gerçekleşir.

İnsanoğlu doğadaki canlılarla değişik zamanlarda değişik biçimlerde karşılaşabiliyor. Bu durumlar genelde tehlikesiz ve zararsız geçiyor. Bazen insanların merakı yüzünden zararlı ya da zehirli olan türlerle ister istemez temas sağlanabiliyor. Bu nedenle insanın, bulunduğu çevredeki zararlı ve zehirli canlıları da tanımasında yarar var. Böylece hem canlıların hem de insanların zarar görmesi önlenir. Akrepler, bazı yılanlar, denizanaları, denizçiyanları, trakonya, dikenli vatozlar,

sokar balıkları, iskorpitler ülkemizde yaşayan zehirli canlılardan bazıları. Bu yazımızın konusuysa deniz mevsiminin başlaması nedeniyle iskorpit balıkları. İskorpit balıkları (*Scorpaena sp*) ülkemiz denizlerinde yaşayan ve trakonya balıklarından sonra zehir etkisi en yüksek balıklardır. Genelde kıyı kesimlerindeki kayalık alanları yaşam alanı olarak tercih ederler. Vücutlarının üzerindeki sırt, anal ve karın yüzgeçlerinin hepsinde zehir bulunur. Boyları 5-50 cm arasında değişir.

En sığ yerlerden 2000 metreye kadar değişebilen, çok geniş bir yayılım gösterirler. Ülkemizde maderia iskorpiti, adabeyi, lipsoz, benekli iskorpit ve iskorpit olmak üzere beş türü yaşar. İskorpit balıkları saldırgan değildir. Yüzücülerin ya da dalıcıların iskorpit tarafından sokulması kaza sonucu gerçekleşir.

Fotoğraflar: Dr. Bülent Gözcelioğlu

Kaynak

- Gözcelioğlu, B., Aydıncılar E., Derin Mavi Atlas, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 2001.

Karbonifer Dönemden Günümüze Selagingiller

Günümüzde yaşayan bitkilerin en ilginç olanları arasında tarih öncesinde yaşamış ve soylarını günümüze kadar devam ettirmiş türler gelir. Tarih öncesi dönemlerde çok büyük ormanlar oluşturmuş eğreltiler, kibritotları, atkuyrukları, selaginler bunlardan en iyi bilinenleri. Özellikle kibritotları ve eğreltiler fosilleşerek çok büyük kömür yataklarının oluşmasını sağladı. Selagingiller kibrit otlarına benzeyen, ancak onlardan daha küçük bitkilerdir. Sürünücü olan selagingiller genellikle gölgelik ve nemli yerlerde bulunur. Selagingillerin vücutlarında iletim demetleri bulunur. İletim demetleri topraktan alınan su ve minerallerle (ksilem) sentezlenen besinleri (floem) taşıyan yapılarıdır. Alglerde, karayosunlarında bulunmazlar. Selaginler de ilkel bitkiler olarak kabul edilmelerine rağmen iletim demetlerinde dolayı gelişmiş bitkiler grubundadır.

Selagingiller Karbonifer döneminde (354-292 milyon yıl önce) eğreltilerle birlik yaygın olarak bulunuyordu. Günümüzdeyse tür olarak sayıları çok az olsa da soylarını devam ettiriyorlar. Dünya üzerinde genellikle tropik bölgelerde yayılış gösteren selagingillerin 700 kadar türü var. Ülkemizdeyse 2 türü bulunuyor. Dişli selagin (*Selaginella denticulata*) Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde, selaginse (*Selaginella helvetica*) Doğu Karadeniz bölgesinde yaşar. Selaginlerin bazı türleri kültüre alınmış olarak evlerde süs bitkisi olarak da yetiştirilir.

Kaynaklar

- Campbell, N., Reece, J., *Biyoloji*, Palme Yayıncılık, 2006.
- Güner, A., *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*, ANG Vakfı / Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi, Kasım 2012